

اداره خانه

باب عالی جاده سنده دائره مخصوصه

آبونه سراطی

ممالک عثمانیه ده سنه لکی (۶۵) ، آلتی
آیلغی (۳۵) غروشدر. ممالک اجنبیه ده
سنه لکی (۱۷) ، آلتی آیلغی (۹) فرانقدر.
[ایضاحات : نسخه سی الی یاره ، آلتی
آیلغی بر جلد ، هر جلد ۲۶ نسخه در.]

افطارات

§ آبونه بدلی پشیندر.
§ آدرس تبدیلنده قرق یاره لک
پول کوندرلی در .
§ مسلکه موافق آثار مع الممنونیه
قبول اولنور . درج ایدیلمه یازیلر
اعاده اولونماز .

الکلیت

۱۳۳۰

دینی ، علمی ، ادبی ، سیاسی هفته لق مجموعه اسلامیه در

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم

صاحب و مدیر مسئول : ح. اشرف اویب

آبعون اهدکم سبیل الرشاد

عدد ۲۴۴

۹ جمادی الاخره ۱۳۳۱

پنجشنبه

۲۰ نیسان ۱۳۲۹

جلد ۱۰

لا تحصى اوقافى كوزلرينه صوقالم. صيزلانهم، يالوارهم، آغلايلم؛ باغيرالم، چاغيرالم، نه يايق ممكن ايسه، المزدن نه كله بيلير ايسه - تكرر ايدىيورم قانون دولتن انحراف ايمه مك شرطيله - يايالم. تاكه او طاش يورككر اريسين، او حسسز قلبلر چارپسين. ديسينلر كه: نه ايستيورسكز؟ ديهلم كه: روح، حيات ايستيورز. طلبه علومدن

ع. عثمانى نيازي

تفقد و فیض

«آثار باقیه»

بوفون، غربك بو آتشین دماغی بر اثرنده: (دهاء، مدید برسی، ثباتكار بر تشعدر.) دیور. نه قدر دوغری بر حقیقت! جهانك اك فیاض دماغری، اك نوار ذكاری آنجق برسی مدید، بر تبع تعب ناپذیر سایه سنده موقع بلند دهاییه ارتقا ايمه مشرمدیر؟ اومسعود ملتر كه حریم عرفانلرنده سعی و ثباتك فضیلتكار تامللرینی مبذولاً یتشدر لر، شبهه یوق كه ترقیدن تكامله، تكاملدن سعاده اعتلا ایدر كیدر لر. اساساً بر ملتی یوكسلتن و یاشاتان اعظمی دكیدر؟ عالم اسلامك ادوار دورا دور تعالینى آراشدرهم، غربك حزمات لمعه دار عرفانی تحلیل ایدهم، كوره جكز كه اودورلر كشان وشوكتی، بو خزمه لرك انوار مدنیق مبین و فیاض دماغلرده دوغمش و اورالردن انفلاق ایلشدر.

عصر لرك یغدیغی خاكستر نسیان آلتنده اسلامك پارلاق دورلرینی یاشاتان ابن سینالر، ابن هینملر، ابن رشدلر، ابوالوفالر، فارابیلر، بیرونیلر، طوسیلر و اولوغ بلكلر ك انطافا ناپذیر كانون عرفانلری دكیدر؟ سیرا كوزه نامنك تاریخ علومه حك ایدلمه سینه سبب، آرشمید اسمنه مقارنتی اولمیدی؟

قرون وسطی نك قارا كلك زمانلرینی آیدینلاتان غالیلر، انكلیز دهاسنی یوكسلتن نیوتونلر، آلمان ذكانی طانیطان غاوسلر، فرانسز عرفانته براكلیل نوین بخش ایدن پوانقاره لر دكیدر كه منسوب اولدقلى ملتر كه نامنه ابدنمون ابدلر كز ایلشدر لر. شرق قرون ماضیه ده بوكی دهالر یتشدریمك خصوصنده نه قدر سماحت كوسترمش سه غربده اعصار متاخزده اودرجه فیض ابراز ایلشدر.

غرب، اون سكزنجی عصر دنبری بوزنكین ذكاره هر كون یكیلرینی علاوه ایتدیكى حالده مع التأسف اسكى فیض ولودینی غائب ایدن شرق، بك آز سماحت كوستره بیلمش، یتشدریدیكى سیالر آنجق بر قاچ بلند ناصیه به انحصار ایلشدر.

سرلوحه منزله اولدقجه اوزاق دورلردنبری شرقیلرجه بك آز مونس اولان اومدید سعیک بر نمونه سینه، او ثباتكار تبعك بر محصول

صندالیه ایله بر معلم كرسیسى، بر طرفه دهه «غره و» لرله میدانه كنن ساچ بر صوبا وضع ایدك. بوكا درس خانه دیرلر ايسه سزده اینانك بوسنه مدیر ومبصر افندیلر ایچین بر جام دولاب ایله درت آیاقلى بر ماصه علاوه ایدلمش ایدی. برده طلبه نك دوامتی تأمین ایچون قوجه مان دقتلر.

بیوك مؤسسه لری دكل، بكنم ديكمز كندی مكتملری میزی، درس خانه نهلر میزی كورور ايسه ك بونلره بیامم ناصل درس خانه دیرز؟

معلملره، درس لره كلنججه؛ وظیفه پرور معلملری میز یوق دكل. فقط... ایلرو سنی او معلم افندیلر صورالم. بالكز شودرت سنه لك تدریساتدن نمونه اولارق بر درس كوستره میم. برنجی سنه - مبادی هندسه، ایكنجی سنه - مختصر هندسه، اوچنجی سنه - تكرر مختصر هندسه، درونجی سنه - كوچوك هندسه. آكلیورز، استدلال ایدییورز كه كله جك سنده مینی مینی هندسه اوقویاجغز. «بنم اوغولوم بنا اوقور، دوزر دوزرینه اوقور» بوده آثار سوزی دكلی؟

كلهلم قوه میسیونه؛ اعضای محترمه كندی تحریر ایتك ایتدكلى كتابلری اوقومق و آچیلان معلمكلى آره لرنده تقسیم ایتك. ظن ایدرم روز نامه لرینك مواد مخصوصه سنی بونلر تشكيل ایدییور. مثلا كچن سنه انجق سكز فورمه قدر چقمش و اوقومش بو سنه محاربه وسیله سیله طبیعی بلكه ده تحریری دوچار انقطاع اولمش بر جنین الآن پروغرامده بر طوتیور. طلبه ایچون استفاده بخش بر كتاب ده منتظماً فورمه فورمه نشر اولندیغی حالده مؤلفی ده قوه میسیونده هر ناصله قادرو خارجی قالیور.

حقوق و ادبیاتدن مأذون بر معلم حفظ الصحه معلمكلى ده درعه ده ایدییور. انتخاب كرده لری اولان بر كتابك عباره تصحیح حیاتیه وقت كچیریور. مسائل طبیعیه، اصطلاحات فیهیه کلیاً یبانیجی قالیور. شونلری سولمكدن مقصدم كیمسه بی اینجتمك دكل؛ حقیقتی، صاحب سزلكمزى بیلدیرمك ايسته یورم.

ای حامیسز زواللی طلبه ارقداشلم! آرتق آكلادق دكلی؟ بزى دوشونن، ایلکمز ایچون جناح رافتی آجان، در آغوش ایدن بولمادقن باشقه خارجدن سنك تعریض و تجاوز، داخلدن نظر لاقدی و تسامح!.. نه می یاهلم؟ مدرسه لریمزك حال حاضر یله اصلاح اولونه میه جغه ایمان ایدهم. اونلری آثار عتیقه محبلینه بر اقالم. استانبولك ایچندن؛ بو دیدی قودی اوجاغندن؛ بو سفاهت یتاغندن اوزاقلاشلم. مثلاً اطه لرده، یا خود علم طاعی قربنده هر درلو احتیاجا - تمزی كافل، عصر ك ترقیاتیله متناسب بر مدرسه عظیمه، بردارالعرفان ايسته یهلم. تشکیلاتی، اداره سنی مقتدر ذواته تودیع ایتدیرهلم. تدریسات ایچون ده متخصص مدرس لر بولدیرالم. بونلر ك حصولی نه یه توقف ایدرایسه قانون دائره سنده، طاشقینلق كوسترمیه رك، فضله كورولتو، پائیردی یه میدان ویرمیه رك، بالخاصه اتفاقدن آیریلماه رق، كتله واحده حالده تثبیت ایدهم. اسلاف عظامك بزمشتاقین علم ایچین ترك ایتدكلى

شهرت کثیر سیاسی بر دهاها تصدیق ایتم : نهوت، دها، مدید برسی، ثباتکار بر تبعدر ! ...

حضرت استاد قرون مستقبه نك انظار حیرت و تجلینه عرض ایتم کبری بوساسله مخلصه بی نه صورتله ونه مقصدله میدانه کتیر مشر ؟ بونی آثار باقیه نك مقدمه سنده، کندیلرندن دیکله بهلم :

ریاضیون شرقیه نك نه یامش اولدینی تقدیر ایده بیلیمک ایچون اول امرده یونانیلرک بونلرده نه راده یه قدر ایله مش اولدقلمش بیلیمک اقتضا ایدیوردی . اوت ! عربلر و علی العموم شرقیلر یونانیلردن نه آلدیلر ؟ بوراسنی بیلیمک ایجاب ایدیورایدی که غربیلره نه ویردیلر ؟ سؤالنه جواب ویرمک ممکن اولسون . ایشته بونک اوزرینه قدیم یونانیلر نژدنده متداول اولان ریاضیاتک تاریخی تدقیقه باشلادم ؛ و برقاچ مشهور مؤلفک تاریخ ریاضیاتی منتظماً او قودم . فقط بو اثرلرک هیچ بری بکا لازم اولان تفصیلاتی اعطا ایتموردی . زیرا بونلرک مندرجاتی بعضی تاریخلر ایله قوت راندو و مخطرهلردن خلاصه ایلمش معلوماتدن عبارت ایدی . بناء علیه پارسده طایفیدیم براییک ذاته مراجعته مجبور اولدم . بونلر بکا ریاضیات یونانیه به دائر معلومات وسیعیه مشهر برذاتی توصیه ایتمدیلر . بوذات (پول - تازی) ایدی . مومی ایله یونان هیئت ایله یونان هندسه سی اوزرینه تحریات عمیقده بولنش و بواییک فنه دائر آری آری برجلد تحریر ایلمش ایدی . کرک بزم بظلمیوس دیدیکمز (بتوله مه) بحسب طیبسی ، کرک اولقیدس هندسه سنی مان یونانیلردن تدقیق ایتمش ایدی . برسنه دن زیاده بروقتی بو اثرلرک مطالعه و تدقیقنه و بوکون قطعاً دفن ایلمش اولان هیئت قدیمده کسب حمارسه به حصر ایلمد . بوندن باشقه مدنیت شرقیه ده برآزده هند چاشنیسی اولدینی روایت ایلدیکندن سانسقریت له انی، اوزره یازلمش کتب ریاضیه نك ده ترجمه لرینی تدقیق ایتمک اقتضا ایدیوردی . حد اولسون ! بوراده ده مستر (کرن) ووموسیو (روده) ایله دیکر بعض ذواتک آثاری امداده یتمشدی . بوکی معلومات اولیه بی استحصال واستحضار ایتمکدن سوکره ایدی که ۱۳۲۴ سنه مالیه سی اوائلنه دوغری کتبخانه لری یکیدن زیارته واصل مقصودم اولان تدقیقاتی اجراه باشلادم . بعض ضروری فاصله لرندن صرف نظرله ، اوج سنه دوام ایدرک بوتدقیقاتی منتظماً قید وضبط ایلدیکم کی بوسرده بندن اولجه ریاضیانه عائد مؤلفات شرقیه به دائر آروبا ارباب دانشی طرفندن یازلمش اولان (قوت راندو) لر ایله مخطرات و مقلاتی ده برر برر کوزدن چکیردم . شمعی احبامدن بک محترم برذاتک اصراری اوزرینه بومضبوطاتی نشر ایدیوردم . فقط اوله مسلسل و متصل بر تاریخ ریاضیات یازمه حق دکلم . واقعا بویله بر تاریخ ذکای بشرک شرقیه ریاضیات کی بر شعبه مهمه ده تعقیب ایتمکی طریق ترقی کوستره چکی جهته بک هم اولورسه ده بوترقیاته وقایع مدنیه نك ده دخل رتائیری اوله جفته و اوزمانلر بویوله یازلمش بر تاریخ مدنیت موجود اولماسنه نظراً یازیله حق اثرک - امثال دلائله ثابت اولدینی اوزره - فرضیاتدن و بنا برین عندی تصورات و محاکماتدن خالی اوله میه جعی شه سزدر . بالکس ریاضیاتک هر بر شعبه سنه دائر مختلف زمانلرده یازلمش اولان امهات کتبی اساس انخا ذکای ایدرک علمای شرقیه نك ریاضیات قدیمه یونانیه اوزرینه نه علاوه ایتمک لرینی و بونلری غربیلره نه راده ده تسلیم ایلدک لرینی کوستره چکم .

مقدم طمطراقی عباره لر ایله ریاضیون شرقیه نك مفاخرینی یازمق و بوسیله ایله شرقیلرک حسیات خود پسندانه لرینی او قشامق دکلم ، بلکه عصر لر دنبری کتبخانه لرده مدفون بولنان کتب ریاضیه نك محتویاتی میدانه قویه رق کنجلمزک نظر اتباعرینی آچمق در . ایتمه بومقصدله یازمش اولدیم شو آری ؛ طبعنده سهوت اولق اوزره ؛ دورت جلده تقسیم و حکیم ریاضی ابوالریحان بیرونی به اتحافاً (آثار باقیه) توسیم ایلمد . بوکون نشرینه مرفق اولدیم جلده ، مشائات مستویه و کرویهدن باحث اولدینی کی بیدرینی نشر ایلدیکم اولان دیکر جلدلرده حساب و جبره ، هیئت و نزیجه ، هندسه و مخروطیاته عائد اوله جقدر . بوندن باشقه

مخلصه قارشنی حس ایتمکمز تجیل منتداری بی اعلا ایتمک ایستور ، معارف اسلامیه بی احیا ایدن مخلصه اثری قارئین کرامه طانتمق املنده بولنیورز ؛ روحک عشق تحصیل ایله دیدیندیکی بر زمانده یعنی هوز مکتب صره لرینی اشغال ایتمک ماضی به قاریشان سنه لک برنده ایدی که استاد محترم صالح ذکی بک افندینک تاریخ ریاضیاتک عالم اسلامه عائد اولان اقسامی حقنده تبعاعده بولندق لرینی و یقینده بر اثر نشر ایتمه چکلرینی ایتمش ، سوینجمدن محترص بر کنج شوقیه چیرینمشمدم . زمانلر کجکی ، سنه لر ماضی به قارشدی . فقط تبشیر ایملن کتابک انتشار ایتمکی طوبولدی . تحملسوز بر شهبه ، زمان زمان ایچیمی کیریور ، طویدیم خبرک صحتنه دائر ذهنده مهم بر تردد او یاندیریوردی . بن کنجکده مخصوص بر حرص عجولانه ایله کتابک بر آن اول چیمه سنی ایستور و کیندکجه صبر سزلانیوردم . حالبوکه بو درجه مهم بر اثرک یازیله بیلیمه سی مدید و تعب ناپذیر بر حیات سعی تبعه متوقف ایدی . بن ایسه بو خصوصی هیچده دوشونموردم . نهایت استبدادک قارا کلق و قورقونج کونلری افول ایتمدی . های وهوی احتراصات طوفانی قویدی ، دیدیشمک دوره سی باشلادی . بن حالا کتابک انتشارینه انتظار ایدیوردم . فقط زمان کچدکجه بو امیدده متمادیا سونیور ، قوتی غائب ایدیوردی . اوله یا ! مملکت منفور احتراصلرک انصاف سزنجهری آلتنده قیورانیرکن ، افراد ملت دورا دور شخصی امللر پشنده قوشارکن ، مدید برسی ، ثباتکار بر تبعه قاتلانهرق بر کشور علم و عرفان کشادایتمک محیط شورشدریمزدن بکله نیلیرشیمیدی؟! . نهوت بکله نیلیرمش ! نهوت بر ملت آره سنده ، کندیسنک دوش مسئولیتنه بولکلن و سنه لرجه دوام ایدن مظلم و او یوشوق بر دورک سیاتی ، سر مست و محمول هیجا سنه لک لوئیات و احتراصاتی نسل آتینک میزان تنقید و نفریننده تخفیف ایتمه چک کزیده ذکالر اوله . بیلیرمش ! ..

شو آنده دست تکریمی اشغال ایدن (آثار باقیه) کوستریور که استاد محترم پارسده اجمال تحصیل ایدرک ۱۳۰۲ سنه سنده وطنه دوندیکی تاریخدن اعتباراً ، نافذ بر دها ، ثباتکار برسی ایله معین بر مفکورده طوغری ایله مش ، اسلاملرک ریاضیانه اولان خدمت لرینی میدانه چیقارمه عزم ایتمش ، دور استبدادک محمول خوف و اسرار قارا کلق کونلرده ، دور حریتک طوفان احتراصاتی آره سنده ده متصل اوغراشمش ، چالیشمش ، بو هراییک دورک بوش و مهمل بر اقدینی کتبخانه ملی به مخلصه بر سلسله آثار حاضر لامش ایتمش ! حرمت بو ذکایه ، تجیل او عزمه ! ...

آثار باقیه نك برنجی جلدینی آله ایتمکمز زمان مکتب صره لر دنبری بسله مکده اولدیم بر حرص متکافله او قودم ، و اوزمان استاد محترمک بو قیمتدار اثری میدانه کتیرمک ایچون ، نه قدر متعب و مزعج بر حیات سعیه قاتلانمش اولدق لرینی دوشونه لک اولجه کوسترمش اولدیم صبر سزلقمده نه قدر حق سز اولدیمکی آکلادم و (بوفون) ی ، علمک بو

هرجلده ارجلده اسمری ذکر اولنان مشاهیردن هر برینک حیات علمیه و آثار ریاضیه و هیئیه سنه دائر اک صحیح واک قطعی معلومات ده ذیل ایدیله جکدر .

آثار باقیه ، وقتیه اسلامک فنک ترقیاته اولان خدمتترین ریاضی و قطعی برتبعه انظار عبرت و حیرتمزه عرض ایدیور ، ماضینک شانلی کونلرینی اعاده ایچون اولکی اسلامک برین برعشق ، لایتزل برثبات ایله چالیشمقدن باشقه چاره اولدیغنی کوستریور ! نهوت ، ماضی اسلامی احیا ایدن والی الابد یاشاته جق اولان آثار باقیه ساسله سی بالخاصه علوم ریاضیه متخصصلرینک روحنی اوقشار ، و آنجق اولرله مشافه ایده بیلیر . فقط ، مشاهیرک حیات علمیه و آثار ریاضیه و هیئیه سنه عاند ذیله درج اولنان معلوماتدن هر کسک بر نظر عبرت و انتباهله استفاده ایده جکی ده شبهه سزدر .

استاد محترم بوقیمتدار اثر لریله کتبخانه ملیمیزک درین بر بوشلغنی املا ایتدکری ایچون جهان اسلام و عرفانی دها و عرفانلرینک منتدار ایدیسی براقشدر . الیم صیزیلر حس ایدهرک اعتراف ایتمه که مجبورم که بزده مع التأسف لاقیدی ایله استقبال ایدیلن بولایهوت اثر ؛ اوروپاده بویوک بر شوق و حرمتله قارشولانه جق و مستشرقلر ایچون اک دوغری و اک فیاض بر منبع تتبع اوله جقدر .

م . شمس الدین

مَدَائِدُ

مدرسه لری اصلاح ایده جک اللر

نه لره اوغراشیورلر

مدرسه لره باقیلما یور ، مطلوب اولان اصلاحات یا بلما یور ، دیه هر طرفدن شکایت اولنیور . بوشکایتک نه قدر نابجا اولدیغنی آکلامق ، اصلاح مدارسسی دوش انحصارینه آلانلرک نه قدر فعالیت وایش بگذارلق کوستردکلرینی بیلدیرمک ایچون شیمدیلک آتیده کی وقه نیک نقلی مناسب کورولمشدر :

بوندن درت بئش ، آی مقدم درس خانه معلملرندن بریسی راحتسزلانیر ، دو قنورلرک توصیه سی اوزرینه کنیدیسی ایچون تبدیل هوا مجبوریتی حاصل اولور . بونک اوزرینه درس وکالته بیان حال ایدیلهرک درس وکالتی امریله بروکیل تعیین اولنور . درس درت ، بئش آیدن بری وکیل طرفندن منتظماً او قودیلقده ایکن کونک برنده درس خانه مدیریته معلم مومی ایه حقنده بر عزلانامه کلیر . مدیر حیرته قالیر ، مبصر شاشار . فقط حکمتندن سؤال اولونماز ، مادام که درس وکالت علیه سندن عزل حقنده تذکره مخصوصه وار ، تبلیغ چاره سز . تأثرله ، محجوبیتله عزل امر جلیلی تبلیغ اولنور . وکیله مراق اولور ، سببی آکلامق ایستر . بر کون درس وکالته کیدر ، مقاملرنده درس

وکیلی افندی حضرتلرینی کورور ، سؤال ایدر :
— اقدم ، فلان افندی پی عزل ایتمش سکمز ، سببی آکلامه بیلیرمی بز ؟

درس وکیلی افندی حضرتلری بردن بره انتقال ایده مز : — یا ، اوله می ؟ دیر . اوراقتی بوله لم . . .

چاغیریلان کاتب افندی اوراقتی کتیرر . آرانیر ، نهایت بولنور ، مسئله آکلاشیلیر :

— اوت اوغلم ، سببی آکلاشیلیدی : شو قدر آیدن بری نه کنیدیسی ، نه ده وکیلی دوام ایتمه مش ؛ اونک ایچون عزلی لازم کلش .

— اقدم ، بو عدم دوام نره دن آکلاشیلمش ؟
— قومیسون (اصلاح مدارس قومیسونی ، یا خود انجمن معلمین)

بزه کوندردیکی تقریرده مفتش راپورینه عطفاً اوله دیور .
— اقدم ، ذات عالیکنز اوراپوری کوردیکزمی ؟

— خایر ، قومیسوندن کوندریلن تقریرلر میاننده بو عزل تقریری ده کلش ، بزده اوزون بویلو تدقیق ایتمه مشز ، قبول ایتمشز . . .

— اقدم ، بونده بر خطا اولسه کرک .
— احتمال . . .

— چونکه وکالتک قبول اولوندیغنی زماندن بری منتظماً درسه دوام ایدیلدیکی بر امر محقق در .

— سز دن اوله امید اولنور ، هر حالده بر یا کلاشلق اولمی . مع التأسف ایجه تحقیق ایتهدن قومیسونک سوزینه اعتماد ایتمشز .

— اوله بیلیر اقدم ، هر شیئی برر برر کورمه یه وقتکنز مساعد اولماز . الویریرکه معیتکنز معتمد اولسون ! . . . مع مافیه لطفاً تحقیق بیورولسه اظهار حق و عدل نامنه موافق اولور ، ظن ایدرم .

— نه دیمک ؟ تحقیق ایتهدن براقیرمییم ؟
همان کاتب افندی چاغیریلیر ، قومیسونه کوندریلیر :

— قومیسونه کیت . . . افدینک عزلی حقنده تذکره ده بیان ایتدکری راپوری کورمک ایسته دیکمی سویله !

کاتب افندی کیدر ، بر قاچ دقیقه صو کرا کلیر : — اقدم ، شیمدی ایشاری وارمش ! . . .

— براز بکله اوغلم .
— پکی اقدم .

بر چاریک ، یاریم ساعت ، اوچ چاریک ، بر ساعت کچر . نه کلن وار ، نه کیدن .

— نه اولدی اقدم ؟
کاتب افندی تکرار چاغیریلیر ، ایکنجی دفعه قومیسونه کوندریلیر . . .

بر قاچ دقیقه صو کرا جواب کلیر : — عجله سی یوق ، دیدیلر . اقدم ! . . .

اصحاب مصالحن اولان ذات بو احوال قارشوسنده دوچار حیرت اولور ، بکله مه یه وقتی مساعد اولدیغندن ، بو معظم قومیسونک مقام